

EESTI ADVOKATUUR

ESTONIAN BAR ASSOCIATION

Mari-Liis Sööt

kriminaalpoliitika asekanstleri ülesannetes
Justiits- ja Digiministeerium
info@justdigi.ee

Teie 14.08.2026 nr 7-1/5959
Meie 27.08.2026 nr 1-8/26/90-1

Eesti Advokatuuri seisukohad Euroopa uurimismääruse ja Euroopa kaugosalemise määruse direktiivi eelnõu kohta

Lugupeetud Mari-Liis Sööt

Täname, et olete advokatuurile arvamuse avaldamiseks edastanud Euroopa uurimismääruse ja Euroopa kaugosalemise määruse direktiivi eelnõu. a

Märgime, et eelnõule arvamuse esitamiseks antud tähtaeg oli lühike, mistõttu ei ole advokatuurile olnud võimalik läbi viia põhjalikku analüüsi ega kujundada kõiki eelnõu aspekte hõlmavat terviklikku seisukohta. Sellest tulenevalt piirdume käesolevas arvamuses mõnede olulisemate tähelepanekute ja murekohtade esiletoomisega.

Advokatuur on seisukohal, et menetluse efektiivsuse ja kiirust soodustamine ei tohi tulla menetlusele allutatud inimeste õiguste ja laiemalt õigusemõistmise kvaliteedi arvel. Sellest tulenevalt juhib advokatuuri tähelepanu järgmistele asjaoludele:

1. Meetmete täielik salastatus vs õigus tõhusatele õiguskaitsevahenditele:

Euroopa uurimismääruse (EIO) alla paigutatud meetmeid kohaldatakse nii taotlevas kui täitvas riigis nii, et puudutatud isikul ega kaitsjal pole vastavatele otsustele juurdepääsu (vt direktiivi eelnõu artikkel 20). Seda tõsiasi silmas pidades on eelnõu regulatsioon õiguskaitsevahenditest (vt direktiivi eelnõu artikkel 17) suuresti kasutu. Kui puudutatud isikutel puudub informatsioon ühes või teises riigis tehtud või täidetud isiku õiguseid puututavatest otsustest, ei saa rääkida õiguskaitsevahendite rakendamisest.

2. Menetlusreegleid rikkudes kogutud tõendite lubamatuse reegli puudumine:

Eelnõu ei näe ette, et kui EIO andmisel või täitmisel pole järgitud direktiivis endas või kohalduvas siseriiklikus õiguses sätestatud reegleid, siis on täitval riigil keelatud ebaseaduslikult kogutud teavet taotlevale riigile üle anda või et juba üle antud teavet ei saa tõendina kasutada. Vastupidi, eelnõu regulatsioon lähtub arusaamast, et täitvas riigis „juba olemasolevaid“ tõendeid (sõltumata sellest, millisel viisil need on saadud) võib EIO alusel teisele riigile üle anda. Selline käsitlus avab ukse inimeste põhiõigustest möödahiilimiseks.

3. Kaugosalemise nõusolekuga seotud probleemid:

Eelnõus (direktiivi eelnõu artikkel 38) pakutud regulatsioon isikult kaugosalemiseks

nõusoleku saamise korra osas on probleemne. Esiteks ei ole ette nähtud kaitsja osalemise nõuet. Üksnes alaealise puhul on ette nähtud reegel, et teda peab enne nõusoleku andmist abistama kaitsja. Selline regulatsioon peaks kehtima kõikide isikute osas, kuna valdav enamik isikuid ei suuda ilma kaitsja abita hinnata kaugosalemise nõusoleku andmise tagajärgi ja kaugosalemise mõju oma menetlusõiguste teostamisele. Samuti puudub eelnõus viide võimalusele kord antud nõusolekut tagasi võtta. Nõusoleku tagasivõtmise õigus on kindlasti vajalik.

4. Isikute põhiõiguste tagamisest kriminaalmenetluses:

Tuleb arvestada, et kui EL-is puudub terviklik ja süsteemne regulatsioon isikute põhiõiguste tagamisest kriminaalmenetluses (on vaid üksikud instrumendid, mille rakenduspraktika on liikmesriigiti erinev), on muret tekitav riikidevahelise koostöö allutamine sisuliselt tingimusteta vastastikuse tunnustamise põhimõttele.

Kokkuvõttes märgib advokatuur, et eelnõu sisaldab ka mitmeid positiivseid ja piiriülest koostööd hõlbustavaid lahendusi. Samas peame vajalikuks juhtida tähelepanu eespool kirjeldatud küsimustele, et eelnõu edasisel menetlemisel oleks võimalik hinnata tasakaalu menetlusliku tõhususe ning põhiõiguste kaitse vahel.

Lugupidamisega

allkirjastatud digitaalselt

Imbi Jürgen
Esimees

Kersti Surva 6979 093
kersti.surva@advokatuur.ee